

Phần Hai

Thời Niên thiếu

Tôi sinh ra đời vào năm Thìn, 1940 tại làng Mỹ Đức, Phan Rang, tỉnh Ninh Thuận. Đây là một trong những tỉnh nghèo nhất Việt Nam. Thường có rất ít tin tức về nơi tôi được sinh ra và lớn lên; ngoại trừ tin tức liên quan đến Ninh Thuận là nơi sinh thành của vị Tổng Thống đầu tiên của Việt Nam Cộng Hòa: Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu; hay tin về ca sĩ Chế Linh là người Việt gốc Chiêm Thành trước đây đã ở Phan Rang. Gần đây nhất là tin tức tỉnh Ninh Thuận sẽ là nơi được chọn để xây nhiều nhà máy điện nguyên tử.

Nói chung đây là vùng đất cằn cỗi. Nhìn trên bản đồ chúng ta có thể thấy nhiều vùng chưa được canh tác, hầu hết là rừng thưa, các ruộng đầy sỏi đá.

Cả hai bên Nội và Ngoại của tôi đều ở Phan Rang. Ngoài người bác thứ Chín giàu có và sở hữu vài căn nhà cũng như vườn tược tại các vùng quanh đó, các gia đình khác đều nghèo.

Người bác thứ Mười và ba tôi (thứ Dư, thường được gọi là chú Dư vì là con út trong gia đình) đều là nhân viên sở Hỏa xa. Sau này bác Mười bị kẹt ở Qui nhơn cho mãi đến sau khi Hiệp định Geneve được ký kết, năm 1954, mới đoàn tụ với gia đình. Bác Mười là người rất quý mến tôi và đã nhiều lần giúp đỡ tôi, từ việc tìm chỗ trọ học ở Huế cho đến việc đề nghị con rể của ông tìm việc làm cho tôi sau khi tôi bị sa thải khỏi công ty Điện lực năm 1975.

Ba tôi là một người hiền hòa và nhiệt tình yêu nước. Cũng như những thanh niên khác thời chống Pháp, năm 1948, ông từ bỏ công việc ở sở Hỏa xa để về sống với gia đình bên bà ngoại của tôi ở làng Mỹ Đức. Má tôi lo liệu mọi việc trong

gia đình, nuôi các con cũng như chăn heo để có thu nhập giúp gia đình. Năm 1949, quân đội Pháp càn quét vùng Mỹ Đức, ba má tôi phải chạy về Phan Rang. Vì không có kinh nghiệm, má tôi nhốt heo trong các bao bố, khiến chúng bị ngột thở và đều chết khi đến nơi an toàn. Gia đình chúng tôi phải tá túc tại nhà của người bác thứ Chín. Lúc đó bác Chín góa vợ, có bốn người con đã lớn, nên có phương tiện cưu mang gia đình chúng tôi một thời gian.

Sau đó, ba tôi mở nhà sách và làm thầu khoán. Nhưng kinh tế ngày một khó khăn, khiến ông phải trở lại làm việc cho sở Hỏa xa, sau khi mất đi hơn 4 năm thâm niên. Chính vì vậy ba tôi đã phải chấp nhận nhiều chức vụ ở những nơi hiểm nguy.

Ba tôi bắt đầu đi làm lại vào đầu năm 1953, lúc đó tôi mới học lớp Đệ Thất Trung học. Ban đầu gia đình tạm trú tại nhà một đồng nghiệp tại số 4 đường Trần Hưng Đạo, gần ga xe lửa Saigon.

Sau đó ba tôi được cấp cư xá ở đường Petrus Ký. Căn nhà quá chật chội cho gia đình 6 người. Bất kỳ thời gian nào, cuộc sống tại thành phố lớn cũng phức tạp và thiếu tiện nghi, đặc biệt cho một công chức cấp trung như ba tôi. Chính vì lý do đó mà ba tôi luôn luôn tìm cách nhận bất cứ nhiệm sở nào để đi khỏi Saigon.

Rất may mắn là cuối năm 1953 Ba tôi được cử đi làm Trưởng hạt tại Phan Thiết. Lần đầu tiên trong đời, gia đình tôi được sống trong một căn nhà biệt lập với đầy đủ phương tiện. Tôi không rõ những tiện nghi của các cấp như Thanh tra hay Giám đốc; nhưng với chức vụ Trưởng hạt – trách nhiệm về Hỏa xa toàn tỉnh, ba tôi đã có được những quyền lợi khá cao so với mức sống trung bình của công chức. Thời đó, Hỏa xa Việt Nam vẫn còn giữ những quy chế ưu đãi, như những ngành nghề mà trước đó do người Pháp điều hành.

Bình thuận là tỉnh có nhiều nhà hàm hộ - nhà làm nước mắm cá thu, nên ga Phan thiết là nơi chuyển vận nhiều toa chở xác mắm đi thành phố Đà Lạt để làm phân bón trồng hoa. Việc cấp toa chở xác mắm đúng thời gian làm vườn ở Đà Lạt rất quan trọng nên ba tôi rất được giới hàm hộ trọng đãi. Những đại gia ở Phan Thiết thời đó đều là những nhà hàm hộ!!!

Ba tôi ngồi ôm cháu nội Lê Quang Thanh. Tôi đứng hàng đầu cùng người bạn.

Ba em: Chương, Lục và Phú ngồi cạnh nhau. Hình chụp tại ga Phan Thiết, năm 1954

Một kỷ niệm khó quên là vào mùa Hè năm 1955, tôi được trường tư thục Bạch Vân cử đi tham dự trại Hè Đà Lạt. Thời gian đó chính phủ của Tổng thống Ngô Đình Diệm có những chương trình giáo dục rất thành công. Trại Hè Đà Lạt là nơi cho những học sinh trung học toàn quốc tham dự trong suốt 1 tháng Hè. Lần đầu tiên được tham dự một sinh hoạt tập thể với những trò chơi cộng đồng, tôi rất thích thú và đã hăng say tham dự hầu hết những công tác tại trại Hè.

Tại trường Trung học tư thục Bạch Vân tôi được giáo sư Lợi, chuyên dạy Anh Văn hết lòng giúp đỡ và đã cho tôi tá túc cho hết năm học, trong thời gian ba tôi được lệnh đi nhận nhiệm sở mới. Lần đầu tiên xa gia đình tôi rất buồn, nhưng gia đình giáo sư Lợi đã giúp tôi bớt cô đơn.

Ở tại nhiệm sở Trưởng hạt tại Phan Thiết chưa đầy hai năm, ba tôi lại muốn đi đến một nhiệm sở tốt hơn. Năm 1955 ông xung phong nhận làm Trưởng Liên Hạt Qui Nhơn - Bồng Sơn. Vùng này rất nghèo, vừa mới được bàn giao cho chính phủ Việt Nam sau hiệp định Geneve 1954.

Chính vì ba tôi phải di chuyển thường xuyên, nên việc học của chúng tôi cũng phần nào bị ảnh hưởng. Riêng tôi đã phải sống xa cha mẹ kể từ khi 15 tuổi. Lần đầu tiên vào năm 1955, ở trọ tại nhà giáo sư trung học tại trường trung học tư thục Bạch Vân Phan Thiết, khi ba tôi nhận nhiệm sở mới tại Qui Nhơn - Bồng Sơn thuộc tỉnh Bình Định. Năm sau, tôi sống với người anh cả tại Nha Trang, học tại trường tư thục Tương Lai.

Có một kỷ niệm đặc biệt, hình như báo trước tôi sẽ làm cho công ty Điện lực Việt Nam sau này. Năm 1956, tôi đang học lớp Đệ Tam tại trường tư Tương Lai ở Nhatrang, trong khi đó tại Huế, trường Quốc học có nhiều chỗ trống, có thể nhận học sinh tư thục. Do đó tôi ra Huế học và được bác Mười của tôi giới thiệu với gia

đình thầy giáo cũ của bác là ông Nguyễn Hữu Lư. Nhà giáo này là thân sinh của các ông Nguyễn Hữu Hanh (sau này làm Thống đốc Ngân hàng Việt Nam) và Nguyễn Hữu Minh (sau này là Tổng Giám đốc Công ty Điện Lực Việt Nam). Thời gian tôi ở trọ nhà ông Nguyễn Hữu Lư thì hai vị này còn ở bên Pháp. Tôi chỉ học ở trường Quốc học có ba tháng rồi xin chuyển về trường công lập Võ Tánh ở Nhatrang.

Tốt nghiệp Tú Tài 1, tại Nhatrang năm 1958, tôi vào Sài gòn ở trọ tại đường Phan Đình Phùng. Khi bắt đầu vào đại học, tôi làm gia sư dạy kèm cho các con của một đại gia để có được chỗ ăn ở miễn phí. Ông chủ hãng xe đò Lộc Thành là người chịu ơn của ba tôi trong việc kinh doanh chuyển vận hành khách giữa hai ga Vạn Giã (Ninh hòa – Khánh hòa) và Tuy Hòa. Trước Hiệp định Geneve năm 1954, xe lửa chỉ chạy đến Vạn Giã. Trong khi đó tại vùng kháng chiến, xe lửa chạy bằng than từ Bồng Sơn (Bình Định) đến Tuy Hòa. Sau 1954, chưa kịp làm đường xe lửa giữa Tuy Hòa và Vạn Giã, nên hành khách được hãng xe đò Lộc Thành chuyển vận. Gia đình ông chủ hãng Lộc Thành rất quý mến tôi, đặc biệt là có hai người con trai cùng lứa tuổi với tôi. Tôi không còn lo việc ăn ở, ngay cả việc giải trí cũng được những người bạn này lo liệu. Tuy nhiên cũng vì sống quá sung túc, với nhiều phương tiện giải trí nên đã ảnh hưởng bất lợi cho việc học của tôi.

Sau đó tôi vào sống tại đại học xá Minh Mạng cho đến ngày vào làm việc cho Điện lực Việt Nam và được cấp cư xá tại Thủ đức.

Nhờ phải tự mình lo toan mọi việc ngay từ nhỏ, tôi đã có được những kinh nghiệm sống, cũng như những phấn đấu bắt buộc để tiến thân. Năm 1961 tôi đậu chứng chỉ đầu tiên của bằng Cử nhân Khoa học và bắt đầu đi dạy tại nhiều trường trung học, từ trường nữ Mỹ tho, trường trung học công lập Biên hòa, cho đến trường khá xa, như trung học Long Khánh, cách Sài gòn 80 cây số.

Những năm vừa đi học vừa đi dạy học Trung học.

Tôi có khiếu dạy học, trường nào tôi dạy đều được học sinh quý mến. Tôi dạy Toán và Vật lý, biết dùng những tiểu xảo để giúp học sinh hiểu nhanh và nhớ lâu.

Dạy học không khó và trong tầm hiểu biết của tôi. Nhưng việc đi về các trường khá vất vả. Nhiều khi tôi phải dậy sớm, từ 5 giờ sáng để ra xe đò đi Long Khánh, cách xa Sài Gòn trên 80 cây số, cho kịp giờ dạy đầu tiên lúc 8 giờ sáng. Trung bình tôi dạy 2 hay 3 ngày mỗi tuần, rồi về lại Sài Gòn để đi học tiếp các chứng chỉ cử nhân. Năm sau, 1962, tôi đậu chứng chỉ thứ hai: Hóa học Đại cương. Nhưng tôi phải mất đến 3 năm mới hoàn tất chứng chỉ thứ ba: Vật lý Đại cương. Một phần vì chứng chỉ này tương đối khó; phần khác tôi phải vừa đi học vừa đi làm nên hầu như các giáo sư ít thấy mặt tôi trong các giờ học lý thuyết. Tuy nhiên tôi phải sắp xếp giờ dạy để không bị mất những buổi thực tập tại phòng thí nghiệm.

Giai đoạn tôi theo học các chứng chỉ cử nhân, sau khi đậu phần thi lý thuyết và thực hành, thí sinh phải thi vấn đáp. Phần thi vấn đáp rất khó. Ngoài việc phải đối diện với giáo sư và phải đối đáp bằng tiếng Pháp, nên nhiều người đã rớt phần này mặc dù đã đạt được điểm cao ở phần thi viết. Ngoài các giáo sư nổi tiếng như giáo sư Lê Văn Thới, Chu Phạm Ngọc Sơn, tôi còn được thụ giáo các nhà vật lý nổi tiếng, như giáo sư Nguyễn Chung Tú.

Tôi rất thích dạy học. Có năm tôi còn dạy các lớp luyện thi Tú Tài ban đêm. Phần lớn học sinh các lớp đêm này là quân nhân, nên việc quản lý lớp học rất vất vả. Tuy nhiên kể từ năm 1965, cuộc đời tôi bắt đầu thay đổi với nhiều thành công. Cuối năm 1965, tôi được chọn làm chuyên viên phòng thí nghiệm thử nước tại nhà Máy Nhiệt Điện Thủ Đức. Trong khi vừa đi làm tại Điện lực, tôi cố gắng hoàn tất chứng chỉ cuối cùng Sinh Hóa năm 1996.

Năm 1967 tôi được bổ nhiệm làm Trưởng ty tại Nha Sản xuất Thủ đô, công ty Điện lực Việt Nam và được gửi đi tu nghiệp 3 tháng tại Đài Loan.

Cũng trong thời gian này, tôi may mắn gặp Cúc và cuối năm 1967 chúng tôi làm lễ thành hôn.

Cuộc sống vợ chồng trong những ngày đầu thực khó khăn. Cúc phải hoàn tất chương trình năm cuối. Quá bận với việc học và việc nhà nên trong những ngày chuẩn bị thi, tôi phải giúp Cúc bằng cách đọc bài cho Cúc ôn lại trước khi thi.

Năm 1968 Cúc tốt nghiệp Dược sĩ và cho mướn bằng tại Chương Thiện với số lương gấp đôi lương kỹ sư của tôi. Năm 1969 chúng tôi có đứa con đầu tiên.

Tôi được công ty Điện lực Việt Nam cấp cư xá. Ban đầu tôi được cấp một căn hộ nhỏ trong chung cư 24-đơn vị. Sau đó tôi được chuyển sang cư xá song lập, trước đây được xây cất cho chương trình Xây cất nhà Máy Biến thế - dẫn điện từ Đa Nhim về Sài Gòn. Lúc đó, tiêu chuẩn sử dụng miễn phí điện của tôi là 1000 Kwatt, nên có thể trang bị máy lạnh cho 2 phòng ngủ.

Từ đó cuộc sống của chúng tôi ngày càng thăng tiến. Nếu không có biến cố 1975, cuộc đời của chúng tôi sẽ có nhiều thuận lợi với việc Cúc vừa quản lý nhà thuốc ở Thủ Đức đồng thời cho mướn bằng Dược sĩ tại Chương Thiện; còn tôi được tin nhiệm, hi vọng sẽ được thăng tiến tại công ty Điện lực Việt Nam.